



THE SYNTHESIS OF CIVILIZATIONAL HERITAGE AND UNIVERSAL HUMAN VALUES IN ENSURING THE SPIRITUAL STABILITY OF MODERN SOCIETY

Javlon Saidrakhmonovich Iymanov

Non-Governmental Educational Institution "University of Economics and Pedagogy"

Acting Professor of the Department of Social and Humanitarian Sciences

Iymanov81@umail.uz

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: civilizational heritage, spiritual stability, universal human values, axiological synthesis, civilizational identity, ideological immunity, socio-philosophical analysis.

Received: 27.04.26

Accepted: 28.04.26

Published: 29.04.26

Abstract: This article explores the civilizational mechanisms for ensuring the sustainable development of society in the context of global spiritual crises. The author substantiates the synthesis of civilizational heritage and universal human values as a "protective filter" of social stability. The study proposes a conceptual model for strengthening spiritual stability through the awareness of civilizational identity. The conclusions of the article serve as a methodological basis for developing socio-philosophical strategies aimed at ensuring regional security and ideological immunity.

ZAMONAVIY JAMIYATNING MA'NAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIVILIZATSIYAVIY MEROS VA UMUMINSONIY QADRIYATLAR SINTEZI

Javlon Saidraxmonovich Iymanov

"University of economics and pedagogy" NOTM

"Ijtimoiy gumanitar fanlar" kafedrası professori v.b.

Iymanov81@umail.uz

Toshkent, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: sivilizatsiyaviy meros, ma'naviy barqarorlik, umuminsoniy qadriyatlar, aksiologik sintez, sivilizatsiyaviy o'zlik, g'oyaviy daxlsizlik, ijtimoiy-falsafiy tahlil.

Annotatsiya: Mazkur maqolada global ma'naviy inqirozlar sharoitida jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlashning sivilizatsiyaviy mexanizmlari tadqiq etiladi. Muallif sivilizatsiyaviy meros va umuminsoniy qadriyatlar sintezini ijtimoiy barqarorlikning "himoya filtri" sifatida asoslaydi. Tadqiqotda

ma'naviy barqarorlikni sivilizatsiyaviy o'zlikni anglash orqali mustahkamlashning konseptual modeli taklif etilgan. Maqolaning xulosalari mintaqaviy xavfsizlik va g'oyaviy daxlsizlikni ta'minlashning sotsial-falsafiy strategiyalarini ishlab chiqishda metodologik tayanch bo'lib xizmat qiladi.

СИНТЕЗ ЦИВИЛИЗАЦИОННОГО НАСЛЕДИЯ И ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ДУХОВНОЙ СТАБИЛЬНОСТИ СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА

Жавлон Саидрахмонович Ийманов

НОТМ «University of Economics and Pedagogy»

и.о. профессора кафедры «Ижтимоий гуманитар фанлар»

lytanov81@umail.uz

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: цивилизационное наследие, духовная стабильность, общечеловеческие ценности, аксиологический синтез, цивилизационная идентичность, идеологическая неприкосновенность, социально-философский анализ.

Аннотация: В данной статье исследуются цивилизационные механизмы обеспечения устойчивого развития общества в условиях глобальных духовных кризисов. Автор обосновывает синтез цивилизационного наследия и общечеловеческих ценностей как «защитный фильтр» социальной стабильности. В исследовании предложена концептуальная модель укрепления духовной стабильности через осознание цивилизационной идентичности. Выводы статьи служат методологической основой для разработки социально-философских стратегий обеспечения региональной безопасности и идеологической неприкосновенности.

Kirish. Zamonaviy ijtimoiy voqelikning transformatsion dinamikasi va global miqyosdagi sotsiomadaniy turbulentslik jarayonlari jamiyat barqarorligini ta'minlashning an'anaviy modellarini qayta ko'rib chiqishni taqozo etmoqda. Bugungi kunda ma'naviy inqiroz tushunchasi shunchaki axloqiy retsessiya sifatida emas, balki ijtimoiy tizimning sivilizatsiyaviy gomeostazini buzuvchi tizimli destruksiya sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu nuqtai nazardan, ma'naviy barqarorlikni saqlashning sivilizatsiyaviy mexanizmlarini tadqiq etish zamonaviy ijtimoiy falsafaning ekzistensial ahamiyatga molik ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi.

Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, globalizm va madaniy unifikatsiya sharoitida jamiyatning ichki rezistentlik (bardoshlilik) qobiliyati uning o'z sivilizatsiyaviy o'zagini qay

darajada saqlab qolishi bilan determinatsiyalashadi. Sivilizatsiyaviy paradigma - bu shunchaki tarixiy-madaniy meros emas, balki jamiyatning tashqi g'oyaviy ekspansiyalarga nisbatan kognitiv daxlsizligini ta'minlovchi fundamental metodologik karkasdir.

Mazkur maqolada biz sivilizatsiyaviy meros va umuminsoniy qadriyatlar sintezini jamiyatning aksiologik regulyatori sifatida asoslaymiz. Shu bois, ma'naviy barqarorlikni shunchaki saqlab qolish (preservation) emas, balki uni umuminsoniy tamoyillar bilan organik sintez qilish orqali yangi sifat bosqichiga olib chiqish bugungi kunning metodologik talabidir. Bizning yondashuvimizga ko'ra, bu jarayon jamiyatning kognitiv suverenitetini mustahkamlaydi va uni global g'oyaviy poligonlardagi tizimli entropiyadan (tartibsizlikdan) himoya qiluvchi geomadaniy qalqon vazifasini o'taydi.

Adabiyotlar sharxi. Ma'naviy barqarorlik va sivilizatsiyaviy paradigma muammosi ijtimoiy-falsafiy fikrlar tarixida doimiy evolyutsion jarayonni bosib o'tgan. Ushbu yo'nalishdagi tadqiqotlarni shartli ravishda uchta yirik guruhga ajratish mumkin:

1. Sivilizatsiyaviy rivojlanishning klassik va modernistik nazariyalari. Sivilizatsiyani yaxlit ijtimoiy-madaniy tizim sifatida tadqiq etishda A.Toynbi, O.Shpengler va P.Sorokinning fundamental ishlari metodologik tayanch bo'lib xizmat qiladi. Xususan, A.Toynbining "Chaqiriq va Javob" kontsepsiyasi sivilizatsiyaning ichki hayotiyligini tashqi tahdidlarga qarshi ma'naviy-intellektual safarbarlik sifatida talqin etadi [1]. P.Sorokin esa ijtimoiy barqarorlikni jamiyatdagi hukmron qadriyatlar tizimi (aksiologik o'zak) bilan bog'laydi [2]. Zamonaviy tadqiqotchilardan S.Xantington sivilizatsiyalararo munosabatlarda madaniy identifikatsiyaning konfliktogen tabiatiga urg'u bergan bo'lsa [3], Sh.Eyzenstadt "ko'p qirrali modernizatsiya" nazariyasi orqali har bir sivilizatsiyaning o'z ma'naviy dasturi asosida rivojlanish huquqini asoslab berdi [4].

2. Ijtimoiy barqarorlik va kognitiv xavfsizlik masalalari. Jamiyatning g'oyaviy daxlsizligi va ma'naviy barqarorligini ta'minlash mexanizmlari T.Parsons, M.Kastels va P.Rikyor tadqiqotlarida o'z aksini topgan. T.Parsonning struktural-funksional tahlilida madaniy namunalarni saqlash (latency) tizim barqarorligining hal qiluvchi sharti sifatida ko'riladi [5]. M.Kastels axborotlashgan jamiyatda "identifikatsiya qarshiligi" (resistance identity) tushunchasini kiritib, global madaniy ekspansiya sharoitida sivilizatsiyaviy o'zlikni asrashning ahamiyatini ochib bergan [6]. P.Rikyorning "narrativ o'zlik" konsepsiyasi esa ma'naviy barqarorlikning kognitiv-psixologik jihatlarini tahlil qilishda muhim ahamiyat kasb etadi [7].

3. Markaziy Osiyo va Turkiy sivilizatsiya paradigmasiga oid tadqiqotlar. Mintaqaviy barqarorlikning falsafiy jihatlarini va Turkiy integratsiya masalalari mahalliy va xorijiy olimlar, jumladan, N.Karimov, A.Qodirov, M.Xayrullayev kabi olimlar va tadqiqotchilar asarlarida o'rganilgan. Ayniqsa, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning "Yangi

O‘zbekiston strategiyasi” asarida ilgari surilgan milliy yuksalish va mintaqaviy xavfsizlik g‘oyalari tadqiqotimizning siyosiy-metodologik asosi hisoblanadi [8]. Bu asarlarda sivilizatsiyaviy meros nafaqat o‘tmish, balki kelajakni qurishning ma’naviy-ma’rifiy drayveri sifatida talqin etilgan.

Yuqorida keltirilgan klassik va zamonaviy tadqiqotlarning qiyosiy tahlili shuni ko‘rsatadiki, sivilizatsiyaviy paradigma va ma’naviy barqarorlik muammosi asosan umummetodologik yoki G‘arb sivilizatsiyasi krizislari prizmasida o‘rganilgan. Biroq, global transformatsiyalar sharoitida Markaziy Osiyo ma’naviy barqarorligining Turkiy sivilizatsiyaviy determinatsiyasi masalasi alohida ijtimoiy-falsafiy tadqiqot obyekti sifatida yetarli darajada konseptuallashtirilmagan.

Bizning mualliflik pozitsiyamizga ko‘ra, ma’naviy barqarorlik shunchaki madaniy o‘zlikni saqlash emas, balki ijtimoiy tizimning “kognitiv filtri” bo‘lib, u jamiyatning g‘oyaviy daxlsizligini ta‘minlovchi aksiologik renessans mexanizmidir. Bunda biz quyidagi jihatlarga alohida e‘tibor qaratishni maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz:

Sintezlashgan barqarorlik modeli: Ma’naviy barqarorlikni faqatgina an’anaviylik (traditionalism) doirasida emas, balki sivilizatsiyaviy merosning umuminsoniy qadriyatlar bilan organik sintezi asosida tadqiq etish.

Institutsional-falsafiy yondashuv: Turkiy davlatlar tashkiloti (TDT) doirasidagi integratsiyani shunchaki siyosiy-iqtisodiy ittifoq emas, balki mintaqaviy barqarorlikning institutsional-sivilizatsiyaviy attraktori (o‘ziga tortuvchi) va “ma’naviy xavfsizlik maydoni” sifatida asoslash.

Kreativ rezistentlik: Markaziy Osiyo xalqlarining tarixiy tajribasidagi “Intelektual renessanslar”ni bugungi global “Chaqiriqlarga” nisbatan “Sivilizatsiyaviy javob” sifatida falsafiy qayta anglash.

Binobarin, bizning tadqiqotimizda ma’naviy barqarorlik - jamiyatning global turbulentslik (tartibsiz) sharoitida o‘zining endogen (ichki) rivojlanish trayektoriyasini saqlab qolishining fundamental kafolati sifatida namoyon bo‘ladi.

Metodologiya (Methods). Ushbu ilmiy maqolani tayyorlashda tizimli yondashuv, sotsiokulturologik determinatsiya, aksiologik tahlil va konseptual modellashtirish metodlaridan foydalanildi. Shuningdek, sivilizatsiyaviy merosning funksional salohiyatini baholashda komparativistik metodologiyadan foydalaniladi.

Muhokama va natijalar. Zamonaviy ijtimoiy-falsafiy tahlil shuni ko‘rsatadiki, bugungi kunda jamiyat barqarorligi nafaqat hududiy yaxlitlik, balki “kognitiv suverenitet” tushunchasi bilan ham chambarchas bog‘liqdir. Raqamli platformalar va sun’iy intellekt texnologiyalarining

jadallashuvi “virtual sivilizatsiyalar” o‘rtasidagi chegaralarni yuvib yubormoqda. Bu jarayonda ma’naviy barqarorlikni ta’minlash - jamiyatning o‘z sivilizatsiyaviy kodlarini raqamli algoritmlar ta’siridan himoya qila olish qobiliyatidir.

Biz taklif etayotgan “Aksiologik filtrlash modeli” raqamli makonda “ma’naviy immunitet” vazifasini o‘taydi. Bu shuni anglatadiki, jamiyat tashqi axborot oqimlarini shunchaki inkor etmaydi, balki ularni o‘zining sivilizatsiyaviy merosi (masalan, Farobiyning komil inson, Navoiyning bag‘rikenglik g‘oyalari) prizmasidan o‘tkazadi. Shu tariqa, raqamli transformatsiya jamiyatni sivilizatsiyaviy o‘zligidan uzoqlashtirmaydi, aksincha, milliy merosni global miqyosda “rebranding” qilishga xizmat qiladi.

Tadqiqot doirasida amalga oshirilgan ijtimoiy-falsafiy tahlillar Markaziy Osiyo mintaqasida ma’naviy barqarorlikni ta’minlashning sivilizatsiyaviy mexanizmlari bo‘yicha quyidagi fundamental natijalarni olish imkonini berdi:

1. Turkiy sivilizatsiyaviy paradigma - mintaqaviy barqarorlikning ontologik asosi sifatida. Aniqlanishicha, Turkiy sivilizatsiyaviy paradigma shunchaki etnomadaniy yaxlitlik emas, balki mintaqa xalqlarining ijtimoiy gomeostazini ta’minlovchi aksiologik karkas hisoblanadi. Global transformatsiyalar sharoitida ushbu paradigma jamiyatning “ichki tartib parametri” vazifasini o‘tab, tizimni tashqi destruktiv g‘oyaviy ta’sirlardan himoya qiladi. P.Sorokinning madaniy dinamika nazariyasiga tayanib aytish mumkinki, Turkiy dunyoning ma’naviy “yadrosi” o‘zining kognitiv rezistentlik xususiyati bilan ajralib turadi.

2. Sivilizatsiyaviy meros va umuminsoniy qadriyatlar sintezining “Filtrlash modeli”. Ma’naviy barqarorlikni ta’minlashning mualliflik modeli sifatida “Aksiologik filtrlash mexanizmi” taklif etiladi. Mazkur mexanizmga ko‘ra:

Sivilizatsiyaviy meros - jamiyatning tarixiy tajribada sinalgan ma’naviy immuniteti bo‘lib xizmat qiladi;

Umuminsoniy qadriyatlar - tizimning ochiqqligini va zamonaviy taraqqiyot tendensiyalariga moslashuvchanligini ta’minlaydi.

Ushbu ikki qutbning sintezi natijasida jamiyatda “kognitiv suverenitet” qaror topadi. Ya’ni, jamiyat tashqi innovatsiyalarni o‘zining sivilizatsiyaviy kodiga zid kelmagan holda adaptatsiyalashadi.

3. Turkiy davlatlar tashkiloti (TDT) - integratsiyaning sivilizatsiyaviy attraktoridir. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, TDT doirasidagi integratsiya jarayonlari shunchaki pragmatik iqtisodiy loyiha emas, balki “Umumiy ma’naviy xavfsizlik maydoni”ni shakllantirishga qaratilgan sivilizatsiyaviy harakatdir.

A.Toynbining “Chaqiriq va Javob” metodologiyasi prizmasidan qaraganda, TDT - turkiy xalqlarning global unifikatsiya va g‘oyaviy krizislarga nisbatan bergan kollektiv kreativ javobidir. Ushbu integratsiya modeli mintaqada barqarorlikni ta’minlovchi “geomadaniy qalqon” funksiyasini bajaradi va a’zo davlatlarning strategik barqarorligini institutsional jihatdan mustahkamlaydi.

Shuni ta’kidlash lozimki, Markaziy Osiyoda ma’naviy barqarorlikni ta’minlashning sivilizatsiyaviy mexanizmi - bu Turkiy dunyoning aksiologik karkasiga tayangan holda, milliy meros va umuminsoniy qadriyatlarni “aksiologik filtr” orqali sintez qiluvchi murakkab ijtimoiy-falsafiy jarayondir. Ushbu jarayon jamiyatning kognitiv suverenitetini mustahkamlab, tashqi g‘oyaviy entropiyaga qarshi tizimli rezistentlik hosil qilishi barobarida, Turkiy davlatlar tashkiloti doirasidagi integratsiyani pragmatik loyihadan mintaqaviy barqarorlikni kafolatlovchi “geomadaniy qalqon” va sivilizatsiyaviy attraktor darajasiga ko‘taradi. Binobarin, mintaqaviy yaxlitlikning turkiy sivilizatsiyaviy paradigmasi global turbulentlik sharoitida jamiyatning endogen rivojlanish trayektoriyasini saqlab qolish va “umumiy ma’naviy xavfsizlik maydoni”ni barpo etishning fundamental ontologik asosi bo‘lib xizmat qiladi.

Mintaqaviy ma’naviy barqarorlikni ta’minlashda sivilizatsiyaviy merosning o‘rni faqatgina falsafiy kontseptsiyalarda emas, balki xalqaro tashkilotlar (TDT, TURKSOY, TurkPA, Turkiy meros va madaniyat jamg‘armasi) tomonidan amalga oshirilayotgan tizimli loyihalarda ham namoyon bo‘lmoqda. Quyidagi jadvalda so‘nggi yillarda Turkiy dunyo sivilizatsiyaviy o‘zligini anglash yo‘lidagi asosiy institutsional qadamlar tahlil qilingan:

1-jadval.

Turkiy davlatlar o‘rtasidagi madaniy-ma’rifiy hamkorlikning dinamik ko‘rsatkichlari (2020–2026 yillar)

Yo‘nalishlar	Asosiy loyihalar va mexanizmlar	Sivilizatsiyaviy barqarorlikdagi roli
Ma’naviy merosni tiklash	“Turkiy dunyo madaniyat poytaxti” (Xiva, Turkiston, Shusha, Anauda, Andijon)	Tarixiy xotirani reaktivlashtirish va “sivilizatsiyaviy markazlar”ni qayta tiklash.
Ta’lim va ilm-fan	“Orhun” almashinuv dasturi, Turkiy universitetlar ittifoqi (TÜRKÜNIB)	Yoshlar ongida umumturkiy aksiologik karkasni shakllantirish va kognitiv suverenitet.
Adabiy-falsafiy sintez	“Turkiy adabiyot durdonalari” (100 jildlik), Alisher Navoiy nomidagi xalqaro mukofot	Sivilizatsiyaviy kodni global axborot makonida “rebranding” qilish va “himoya filtri”.

Media va axborot	TDT yagona media-platfomasi, "Turkic Video" portali	Global "axborot xurujlari"ga qarshi kollektiv g'oyaviy daxlsizlik va geomadaniy qalqon.
Strategik rejalashtirish	"Turkiy dunyo nigohi - 2040" va "Turkiy dunyo xartiyasi"	Integratsiyani pragmatik loyihadan sivilizatsiyaviy attraktor darajasiga ko'tarish.

Jadval ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, Turkiy sivilizatsiyaviy paradigma bugungi kunda "ma'naviy xavfsizlik maydoni"ni shakllantirishning asosiy mexanizmiga aylangan. Xususan, "Turkiy adabiyot durdonalari" turkumidagi 100 jildlik asarlarning nashr etilishi sivilizatsiyaviy merosni shunchaki saqlash emas, balki uni zamon talablariga muvofiq aksiologik sintez qilish namunasidir.

Bu jarayon jamiyatda M.Kastels iborasi bilan aytganda "identifikatsiya qarshiligi" hosil qilib, tashqi madaniy unifikatsiyaga nisbatan kreativ rezistentlikni kuchaytiradi. Binobarin, TURKSOY va TDT doirasidagi loyihalar mintaqadagi ma'naviy barqarorlikning shunchaki "himoyachisi" emas, balki jamiyatning intellektual va g'oyaviy rivojlanishini ta'minlovchi "endogen drayver" vazifasini o'tamoqda.

Muhokama. Turkiy davlatlar tashkiloti (TDT) doirasidagi integratsiya jarayonlarini tahlil qilar ekanmiz, uni shunchaki iqtisodiy-siyosiy ittifoq emas, balki "yaxlit ma'naviy ekotizim" sifatida baholash lozim. P.Sorokinning "ijtimoiy-madaniy dinamika" nazariyasiga ko'ra, tizimning barqarorligi uning qadriyatlar markaziga bog'liq. Turkiy dunyoning ma'naviy yadrosi - bu adolat, ma'rifat va jamoaviylik tamoyillari ustiga qurilgan.

Bugungi global geosiyosiy turbulentslik sharoitida Turkiy integratsiya "Sivilizatsiyaviy xavfsizlik maydoni" vazifasini o'tamoqda. Bu maydon ichida umuminsoniy qadriyatlar (demokratiya, inson huquqlari, texnologik taraqqiyot) mintaqaning tarixiy-ma'naviy merosi bilan "organik sintez" qilinadi. Masalan, "Yangi O'zbekiston" strategiyasida ilgari surilayotgan "Uchinchi Renessans" g'oyasi aynan sivilizatsiyaviy vorisiylik va zamonaviy innovatsiyalarning uyg'unligiga asoslangan. Bu esa, o'z navbatida, jamiyatning g'oyaviy daxlsizligini ta'minlovchi eng kuchli sotsial-falsafiy drayverdir.

Tadqiqotimiz davomida ilgari surilgan g'oyalarni jahon ilmiy hamjamiyatidagi mavjud qarashlar bilan qiyoslaganda, o'ziga xos konseptual manzara namoyon bo'ladi.

Birinchidan, ko'p hollarda S.Xantingtonning sivilizatsiyalararo to'qnashuv haqidagi bashoratlari mutloq haqiqatdek qabul qilinadi. Biroq, biz taklif etayotgan Turkiy sivilizatsiyaviy paradigma bu qarashga muqobil sifatida chiqadi. Ya'ni, bizning mintaqa chegaralarni "ajratish chizig'i" emas, balki tashqi xavflarni qaytaruvchi va ichki barqarorlikni asrovchi "geomadaniy

qalqon” deb biladi. Bu kurash emas, balki o‘zlikni anglash orqali tinchlikni saqlash strategiyasidir.

Ikkinchidan, P.Sorokin kabi klassiklar qadriyatlarni ko‘proq ma‘naviy “yadro” sifatida tasvirlashgan. Bizning tahlillarimiz esa bu yadroning bugungi kunda TDT (Turkiy davlatlar tashkiloti) timsolida real siyosiy va institutsional kuchga aylanganini ko‘rsatmoqda. “Turkiy dunyo nigohi – 2040” strategiyasini shunchaki hujjat emas, balki T.Parsons aytgan “ijtimoiy tizimni barqaror ushlab turuvchi mexanizm”ning amaliy ko‘rinishi deb baholash lozim. Bu nazariyaning hayotiy voqelikka ko‘chishidir.

Uchinchidan, bugungi globallashtirish sharoitida ko‘pchilik “modernizatsiya”ni G‘arbga taqlid qilish deb tushunadi. Sh.Eyzenstadtning “ko‘p qirrali modernizatsiya” g‘oyasini Markaziy Osiyo kontekstida boyitib, biz shunday xulosaga keldik: bizning jamiyatlarimiz modernizatsiyani inkor etmaydi, balki uni o‘zining “filtri” orqali o‘tkazadi. Bu jarayon jamiyatning o‘z “men”ini yo‘qotmagan holda yangilanishini, ya‘ni “kognitiv suverenitet”ini taminlaydi.

Muhokamalarimiz shuni tasdiqladiki, Turkiy sivilizatsiyaviy yo‘l - bu shunchaki o‘tmishni qo‘msash emas, balki global tartibsizliklar ichida mintaqa xalqlarining o‘z rivojlanish yo‘lini topib olishi uchun eng ishonchli ma‘naviy-falsafiy tayanchdir.

Xulosa. Tadqiqot natijalari tasdiqlaydiki, jamiyatning ma‘naviy barqarorligi uning o‘tmishga yopishib qolishida emas, balki “ijodiy rezistentlik” ko‘rsatish qobiliyatidadir. Ya‘ni, bizning sivilizatsiyaviy merosimiz statik hodisa emas, balki dinamik rivojlanayotgan tizimdir. Zamonaviy jamiyatda ma‘naviy barqarorlikni ta‘minlash uchun quyidagi aksiologik algoritmlarni joriy etish taklif etiladi:

Sotsial-tarixiy xotirani reaktivlashtirish: Milliy qadriyatlarni faqat muzey ashyosi sifatida emas, balki zamonaviy ijtimoiy munosabatlarning regulyatori sifatida talqin etish.

Kross-madaniy dialogni kuchaytirish: Umuminsoniy qadriyatlarni qabul qilishda “begonalashish” effektini kamaytirish uchun ularni milliy kontekstga moslashtirish.

Intellektual suverenitetni shakllantirish: Yoshlar ongida “sivilizatsiyaviy mag‘rurlik” va “global mas‘uliyat” hissini uyg‘unlashtirish.

Olib borilgan ijtimoiy-falsafiy tadqiqot va nazariy tahlillar natijasida quyidagi yakuniy xulosalarga kelindi:

1. Zamonaviy dunyodagi ma‘naviy inqirozlar sharoitida jamiyat barqarorligini ta‘minlashning eng samarali yo‘li - bu sivilizatsiyaviy o‘zlikni anglashdir. Turkiy sivilizatsiyaviy paradigma Markaziy Osiyo xalqlari uchun shunchaki tarixiy xotira emas, balki bugungi global turbulentlikda ijtimoiy tizimni muvozanatda saqlab turuvchi qadriyatlar asosi bo‘lib xizmat qiladi.

2. Ma'naviy barqarorlikni saqlashda biz taklif etgan "Aksiologik filtrlash modeli" o'zining hayotiyligini ko'rsatmoqda. Bu model jamiyatga begona va destruktiv g'oyalarni rad etish, shu bilan birga, zamonaviy umuminsoniy qadriyatlarni milliy xususiyatlarga moslab qabul qilish imkonini beradi. Bu jarayon natijasida shakllanadigan "kognitiv suverenitet" jamiyatning ma'naviy daxlsizligini kafolatlaydi.

3. Turkiy davlatlar tashkiloti (TDT) doirasidagi integratsiya jarayonlari mintaqaviy barqarorlikning institutsional shaklidir. TDT shunchaki iqtisodiy ittifoq bo'lib qolmasdan, balki mintaqaning "geomadaniy qalqoni"ga aylanmoqda. Bu hamkorlik modeli turkiy xalqlarning global "chaqiriqlarga" nisbatan bergan mantiqiy va kreativ javobidir.

Amaliy tavsiyalar: Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, quyidagi amaliy takliflar ilgari suriladi:

Ma'rifiy sohada: Oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimida sivilizatsiyashunoslik fanlariga urg'u berish, yoshlarda "sivilizatsiyaviy immunitet"ni shakllantirishga qaratilgan metodik qo'llanmalarni joriy etish;

Media makonda: Global axborot xurujlariga qarshi TDT doirasida "Yagona media-platforma" faoliyatini falsafiy-g'oyaviy kontent bilan boyitish;

Strategik rejalashtirishda: Milliy taraqqiyot dasturlarini ishlab chiqishda "sivilizatsiyaviy adaptatsiya" tamoyiliga tayanish, ya'ni har qanday innovatsiyani milliy qadriyatlar filtri orqali o'tkazish mexanizmini kuchaytirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Toynbee, A. J. A Study of History: Abridgement of Volumes I-VI. – Oxford University Press, 1987. – P. 118. (Sivilizatsiyaning "Chaqiriq va Javob" mexanizmi orqali Turkiy integratsiyani asoslash uchun).

2. Sorokin, P. A. Social and Cultural Dynamics: A Study of Change in Major Systems of Art, Truth, Ethics, Law and Social Relationships. – M.: Astrel, 2006. – P. 215. (Qadriyatlar tizimi ijtimoiy barqarorlikning asosi ekanligi haqida).

3. Huntington S.P. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. – New York: Simon & Schuster, 1996. – 368 p. (Sivilizatsiyalar to'qnashuvi va madaniy identifikatsiya konfliktologiyasi uchun).

4. Eisenstadt, S. N. Multiple Modernities // Daedalus. Vol. 129, No. 1, 2000. – P. 45. (Modernizatsiyani milliy sivilizatsiyaviy kod bilan sintez qilish metodologiyasi).

5. Parsons, T. The Social System. – New York: Routledge, 1991. – P. 52. (Qadriyatlarining institutsionallashuvi va "Latency" funksiyasi uchun).

6. Castells, M. The Power of Identity: The Information Age: Economy, Society, and Culture. – Wiley-Blackwell, 2010. – P. 102. (Global tarmoqli jamiyatda sivilizatsiyaviy o'zlikni anglash va "kognitiv qalqon" masalasi).

7. Ricoeur, P. Oneself as Another. – Chicago: University of Chicago Press, 1992. – P. 142. (Narrativ o'zlik va ma'naviy barqarorlik determinatsiyasi).

8. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 154-b. (Milliy yuksalish va ma'naviy drayver tushunchalari uchun).